Mājas Draugs

5. GADS JŪNIJS, 1954 6./50./NR.

A. Bērziņš - Sargaties no elkiem (1. Jāņa 5, 21)

PACIFIC LUTHERAN THEOLOGICAL SEMINARY THE LIBRARY

PRAVESTS E. BERGS

AIZ LAIKA UN TELPAS

KAS ir Jēzus debesbraukšana? Tā ir Viņa šķiršanās no šās pasaules, aiziešana mūžībā, pacelšanās pāri laikam un telpai. Bet tā nav Viņa darbības pārtraukšana. Viņš ceļ Dieva valstību joprojām, tikai citā veidā. Kāds ir Viņa darbības veids?

Kādā kristīgā sanāksmē Latvijā pacēlās jautājums, vai teoloģijas studijas Dieva vārda sludināšanai nepieciešamas. Kristus mācekļi augstskolā nav bijuši, un tomēr kristīgās ticības izplatīšanā viņiem milzīgi panākumi. - Kāds vecs piedzīvojis mācītājs atgādināja: Neaizmirstiet, ka mācekļi bijuši visaugstākā skolā pie paša Pestītāja. Ko viņi tur bija mācījušies, tas viņiem dziļi iespiedās prātā un sirdī un vadīja viņus visu mūžu. - Tiešām, mācekļiem piedzīvojumi Pestītāja sabiedrībā bija neizdzēšami, tie noteica viņu mūža darbus un mērķus. Spilgti tas parādās laikā pēc Jēzus apcietināšanas, notiesāšanas un krusta nāves. Viņi bija galīgi satriekti, izmisuši un bezspēcīgi. Dzīve likās bez gaismas, bez jēgas. Un cik stipri viņi kļuva, kad Kristus viņiem atkal parādījās dzīvs! Viņi vairs nebijās ne vajāšanu, ne spaidu, viņiem bija jāsludina dzīvais Pestītājs. Tā skola, kur viņus bija mācījis Pestītājs, atbildīgajam uzdevumam viņus bija labi sagatavojusi.

Bet viens no apustuļiem šinī skolā nebija bijis, tas bija Pāvils. Vai viņš Jēzu Viņa laicīgās dzīves gaitā bija redzējis, to mēs nezinām. Bet ja viņš to arī būtu redzējis, tad tikai pavirši, dziļāku iespaidu Jēzus uz viņu nebija atstājis, par Jēzus mācekli viņš nebija kļuvis. Un tomēr viņš noteikti noraida iebildumu, it kā viņš būtu mazāks par citiem apustuļiem. "Es nevienā vietā neesmu mazāks par dižapustuļiem" (2. Korint. 12, 11). Un ja l. vēstulē korintiešiem (15,9) viņš sevi sauc par mazāko apustuļu starpā, tad turpat arī turpina (10.p.): "Bet no Dieva žēlastības esmu es, kas es esmu, un Viņa man dāvātā žēlastība nav bijusi veltīga, es esmu vairāk par viņiem visiem strādājis, tomēr ne es, bet Dieva žēlastība, kas ir ar mani." Tiešām, kuram apustulim bijuši lielāki panākumi misijas darbā? Kuŗš cits tā pratis noorganizēt draudzes? Turklāt viņš ir pirmais kristīgais rakstnieks, kas sludināto vārdu papildinājis ar savām vēstulēm. Jā, viņa iespaids ir bijis tik liels, ka dažkārt ir pacelts jautājums, vai viņš nav kristīgās ticības dibinātājs? Zinams, tas ir pārspīlēts, tomēr viņa darba lielā ietekme kristīgajā baznīcā nav noliedzama.

Kur Pāvils bija mācījies sludināt Kristus evaņģeliju? Viņa izglītība bija pamatīga, bet tā nebija kristīga. Visas savas zināšanas un pieredzējumus viņš varēja attiecināt uz Kristu tikai tad, kad Kristus viņam bija parādījies pie Damaskas vārtiem. Viņš nesastapa Pestītāju Viņa laicīgās dzīves gaitā. Viņš sastapās ar paaugstināto Pestītāju, ar laikā un telpā nesaistīto Kristu. Viņš vajāja kristiešus, un vajādams viņus saskatīja Kristus spēku viņos. Viņš nevarēja to izprast, kamēr Kristus pats nebija viņam parādījies un viņu aicinājis. Bet pēc šī izšķirīgā pārdzīvojuma viņa zināšanas viņam lieliski noderēja kalpojot Kristum, kaut arī viņam bija cita skola nekā pārējiem apustuļiem. Pārlaicīgais Pestītājs viņu izraudzījās par savu ieroci zemes virsū, lai cīnītos par savu valstību. "No šā brīža mēs neviena nepazīstam pēc miesas; un ja arī mēs Kristu esam pazinuši pēc miesas, tomēr tagad Viņu vairs nepazīstam" (2. Korint. 5,16).

Mēs cilvēki esam ieslēgti laikā un telpā. Mēs laikam un telpai nevaram pacelties pāri. Jēdzieni "mūžība" un "bezgalība" mums ir nesaprotami. Tādēļ pasaule mums ir un paliek mīkla. Mēs bezgalīgo telpu redzam gan, bet kas ir bezgalība, neizprotam. Mēs pieskaņojamies mūžībai, tomēr nezinam, kas mūžība ir. Šķirdamies no šīs pasaules, Kristus ir iegājis mūžībā, bet Viņa darbība šeit tāpēc nav pārtraukta. Viņš ved mūs sakarā ar mūžību, un Viņu mēs piedzīvojam kā mūžībā paaugstināto.

Šis paaugstinātais Kristus darbojās savā draudzē un savējo starpā. Kad romieši vajāja kristiešus, Viņš deva tiem spēku pastāvēt, un viņi uzvarēja. Kad misionāri aizgāja pie pagānu tautām un kristianizēja Eiropu, Viņš bija ar viņiem. Kad reformātori atgādināja kristīgajai baznīcai Dieva dotos pamatus un lika tai nostāties uz tiem, Viņš bija pie viņiem. Viņš ir tagad pie tiem, kas aiziet tālās zemēs Kristus gaismu nest. Viņš ir pie tiem, kas Viņa vārda dēļ cieš. Viņš ir visur, kur Viņu no sirds piesauc. Un kur Viņš ir, tur cilvēks nenogrimst pasaules ļaunumos, bet saņem mūžības gaismas spēku. Ar Viņu savienoti mēs paceļamies pāri pasaules telpai, pāri laikam, mēs jūtam, ka neesam no šīs pasaules, kaut arī šinī pasaulē atrodamies un darbojamies. Aiz laika un telpas mēs saskaramies ar dzīvo Pestītāju. To māca mums Viņa debesbraukšana.

EDVARTS TŪTERS

Vaicā sirds...

VAICĀ SIRDS, KAS SMARŠAS DOD
ZEMES ZIEDIEM SĪKIEM?
UN KĀ BITE CEĻU ROD
MEDUS DĀRZĀ LIDOJOT -
PROM AIZ UPĒM, LĪČIEM?

- AK, KAM VAICĀT, DIEVA PRĀTS
VISAM DEVIS JAUSMU;
CILVĒKS, BITE, ZIEDS UN STĀDS -
VISS IR VIŅA DARINĀTS...

MAC. J. MEISTERS

VASARSVĒTKOS

JO bieži vislielāko svaru un nozīmību laikmetiem piedod ne plašas cilvēku masas, bet gan atsevišķas lielas personības, kas veido visas cilvēces vēstures gaitu. Bet šīs lielās personības ir apveltītas tiklab pozitīviem, kā negātīviem spēkiem. Tā pāris marksisma redzamie ideologi ir veidojuši masu kustību, pa kuŗas pēdām iet varmācība un nāve. Gandrīz katra brīvā tauta pasaulē zina stāstus par saviem vadoņiem, kas pat vistumšākās nakts stundā radīja ap sevi gaismu, aicināja un sauca un guva uzvaras arī grūtākās cīņās. Cilvēces vēsture pierāda, ka nereti piepildījies arī tas, ka lielai personībai, pat jaunas mācības nesējam mirstot, mirst arī viss viņa darbs. To zināja arī Poncijs Pilāts notiesādams Jēzu. Bet parasti gan lielās personības pārdzīvo pat gadu simteņus, kas viņu priekšā ir kā vienas nakts maiņa. Ne masas, bet gan šie lielie milži vada cilvēci. -

Dievs sūtīja savu Dēlu. Viņš nomira pie Golgatas krusta. Kas notika pēc nāves ar mācekļu saimi? Tiem pietrūka tās uguns, kuŗu viņiem bija devis viņu Lielais Mācītājs. Mācekļi aizgāja savā agrākajā maizes darbā, kuŗā bija strādājuši, pirms Kristus viņus aicināja par saviem mācekļiem. Aizmirsa itin drīz to, kas viņi reiz bija.

Tad nāca Svētā Gara - Vasaras svētku diena. Mācekļi bija sapulcējušies kopā Jeruzalemes Dieva namā. Uguns liesmas, kas nāca no debesīm, iedegās uz viņu galvām un iedegās viņu sirdīs. Sirds sāka runāt savu valodu: viņi atcerējās, zināja un apliecināja to, kā mācekļi viņi ir. Svētais Gars deva jaunu spēku būt sava Pestītāja liecinieķiem dzīvojot, sludinājot un mocekļu nāvē aizejot. Mācekļi turēja uzticību līdz galam. Līdz ar to Vasaras svētki ir arī pirmā kristīgās draudzes diena. Bez Svētā Gara Kristus draudze nespēj pastāvēt.

Vai arī latviešu dzīvē svešniecībā nesāk aptrūkt gara spirgtuma, garīgās uguns dzirksts? Garā sīki paliekam tanīs zemēs, kur nauda rīko un valda. Kā bija ar Kristus mācekļiem? Arī viņi kluva sīki

Adrians Vanderverfs Vasarsvētki

apkārtnes ietekmes cilvēki, kad aptrūka garīgās uguns dzirksts. - Vasaras svētkos lūgsim no visas sirds pēc Kristus svētās uguns, uguns, kas degot rada siltumu, gaismu un dzīvību. Tikai šī uguns dara vērtīgu ir tautu, ir atsevišķu cilvēku.

Vasaras svētki saistās ar vecām tradicijām tautu dzīvē. Dzimtenē mums bija parasts Vasaras svētku sestdienā izpušķot tēva mājas iztabas ar jaunajiem plaukstošiem bērziņiem. Šie smaržīgie bērziņi ienesa tik daudz mīļa maiguma un siltuma mājā un sirdī. Savu dzīvības sulu tie bija uzsūkuši kā no valgās zemes, tā arī no saules gaismas un siltuma. No zemes un no debesīm nāk gaisma un dzīvība.

Tālos, svešos ceļos ejot, kaut katram latvietim Vasaras svētkos atmiņās atšalktu dzimtenes kalnāju bērzu birztalas, un to šalkoņā klausoties, sirds sajustu, ka bez debess svētības arī mūsu dzīvē pietrūks gaismas.

Vasaras svētku Svētā Gara uguns kaut jel iemirdzētos ikvienā sirdī, kā Dieva vārdā teikts: "es izliešu no sava Gara" (Apustuļu d. 2, 17). Tad tā būs Dieva svētīta Vasaras svētku diena.

PRĀV. J. ĶULLĪTIS

Daudz mocekļu bij izredzētu...

MŪSU tautas lielajā Sēru dienā pārdomāsim Dieva vārdus, kuŗus atrodam uzrakstītus 79. psalmā, kur no 9.-11.p. tā lasam: "Palīdzi mums, ak Dievs, mūsu Pestītājs, sava vārda godības dēļ! Izglāb mūs un piedod mums mūsu grēkus tava vārda dēļ! Kāpēc lai pagāni saka: kur ir jūsu Dievs? Lai parādas pie pagāniem mūsu acu priekšā atriebība par izlietām tavu kalpu asinīm. Lai nāk tavā priekšā gūstekņu nopūtas, ar savu stipro roku atbrīvo nāves bērnus." Amen.

Mīļie aizvesto tuvinieki un piederīgie, lielā latviešu tautas sāpju draudze! "Kaut manā galvā būtu ūdens avoti un manas acis būtu kā ūdens strauti, lai es varētu apraudāt savas tautas postu" - tā jāsaka arī mums kopā ar pravieti Jeremiju mūsu tautas lielajā sēru dienā, pieminot 14. jūnijā un vēlāk aizvestos, pieminot cietumos nomocītos un nežēlīgi iznīcinātos.

Cik daudz rūgtu šķiršanās asaru neraudāja mūsu tauta 14. jūnija naktī, kad ļaunā un asiņainā komūnistu vara sarīkoja cilvēku medības un izrāva no mūsu vidus laulātos draugus, māsas un brāļus, mazos bērnus un vārgos sirmgalvjus un nosūtīja uz Sibirijas tundrām un Āzijas tuksnešiem. Kas ir redzējis aizrestētos sarkanos lopu vagonus, pārpildītus ar mūsu tautas mocekļiem, tas šo šausmīgo ainu nekad nevarēs aizmirst! Kad šogad paiet jau 13 gadu no šīs lielās sāpju un skumju dienas, katram no mums vēl arvienu gara acu priekšā stāv tuvāks vai tālāks cilvēks, tērpts atvadīšanās sērās. Tagad, kad daudzi jau no šiem mīļajiem tēliem ir atraduši atbrīvošanu no vergu darba un atdusas vēsā zemes klēpī, mēs atkal godbijībā noliecam galvas viņu priekšā, jo tie ir mūsu tautas mocekļi. Tie ir arī mūsu vietnieki ciešanās, jo tā ir tikai Dieva žēlastība, ka mēs neesam viņu vietā, jo komūnistu acīs mēs dažs labs esam lielāks noziedznieks, nekā aizvestie. Tikai tādēļ, ka ļaunās rokas dažu labu no mums nevarēja tanī brīdī aizsniegt, tikai tādēļ, ka dažs labs mēs bijām nākošajā sarakstā, mēs esam šodien vēl pie dzīvības un varam pieminēt mūsu tautas mocekļus šinī brīvajā zemē, kur katru iebraucēju sveicina jau no tālienes Brīvības statuja, šīs zemes simbols.

Šinīs dienās jautāsim sev: Ko mēs varam darīt 1941. gada 14. jūnijā un vēlāk aizvesto, kā arī visu to labā, kuŗi smok zem sarkanā jūga?

Mēs varam pastāvīgi paust brīvajai pasaulei par viņu ciešanām un aizrādīt uz komūnisma īsto dabu. Pagājušajā gadā pēc 51 dienas badošanās mira amerikāņu mācītājs Ivie, kuŗš gribēja ar savu badošanos uņ nāvi griezt amerikāņu tautas uzmanību uz komūnistu velnišķīgo dabu. Dažam labam lielajā notikumu virknē šis gadījums būs palicis nepamanīts, bet tam ir liels svars: šī brīvprātīgā nāve taisnības kausiem palīdzēs nosvērties patiesībai par labu un līdz ar to arī mūsu tautas brīvībai par labu. Lai Dievs šim goda vīram dod saldu un svētīgu dusu!

Pagājušajā gadā uzsāka savu darbu Baltijas komiteja ASV kongresa locekļa Kerstena vadībā, kuŗa izmeklēs visas nelikumības, varmācības un slepkavības, kuŗas izdarīja komūnisti, 1940./41.g. ar varu iebrūkot Latvijā. Kad daudzi liecinieki no visām trim tautībām bija savas liecības nodevuši, priekšsēdētājs Kerstens savus iespaidus saņēma kopā šādos vārdos: "Tagad es redzu, ka komūnisti Baltijas valstīs mācītājus un kristīgās baznīcas darbiniekus tāpat vajājuši, kā ķeizars Nerons pirmkristiešu draudzes. Mēs pārliecinājāmies, ka komūnisti tūkstošiem nevainīgu cilvēku noslepkavojuši un desmitiem tūkstošus deportējuši iznīcināšanai uz Sibirijas tundrām un Āzijas tuksnešiem un pie tam nekaunīgā kārtā lauzuši visus neuzbrukšanas līgumus, kuŗus paši noslēguši." ASV kongresa komitejas locekļus noslepkavoto un aizvesto attēli dziļi aizkustināja. Bet ne tikai šīm augstajām komitejām, bet arī katrā darba vietā un sabiedrībā - visur ir mūsu pienākums atklāt komūnistu briesmu darbus, melus un blēdības.

II

Mums vajaga par mūsu aizvestajiem brāļiem un māsām, visiem mūsu tautas mocekļiem Dievu lūgt. Turoties pie nolasītiem Dieva vārdiem lūgsim: "Palīdzi mums, ak Dievs, sava godājamā vārda dēļ un izglāb mūsu tautas mocekļus un mūs no briesmoņu un necilvēku rokām. Skaties uz savu kalpu nevainīgi izlietām asinīm, jo Tev vienam pieder atriebšana. Lai gūstekņu, cietumnieku un vergu darba nometņu iemītnieku nopūšanās nāk Tavā priekšā. Ar savu stipro roku atbrīvo nāves bērnus cietumos un citās ieslodzījumu vietās!"

Gadi nāk un iet un nekas nemainās mūsu brāļu un māsu liktenī tālumā un svešumā, bet arī trūcīgās ziņas, kuŗas pienāk brīvajā pasaulē, vēsta, ka Dievs viņus daudzus ir brīnišķīgi miesīgi un garīgi veselus un dvēseles šķīstus uzturējis arī pašā Antikristus valstībā. Varmākas un briesmoņi nav varējuši izdzēst ilgas pēc Dieva un brīvības, kā to vēstī sacelšanās mēģinājumi soda nometnē Vorkutā, vienā no drūmākajām ieslodzījumu vietām.

Ne sargu modrība, nedz nodevēju un spiegu briesmas nav varējušas izdzēst ticības uguni, kas iedegusēs daža laba cieteja sirdī. Tie slepeni sanākot uz dievkalpojumiem, un pielūdzot Dievu lielā sirsnībā, garā un patiesībā. Ja iedomājamies, cik brīvi mēs varam pulcēties savos dievkalpojumos, tad paliek kauns par mūsu vienaldzību un rodas vēlēšanās, lai Dievs mums palīdzētu daudz gaišākas un lielākas sakurt lūgšanas liesmas!

III

Dienās, kad pieminam 14. jūnijā aizvestos un citus komūnistu upurus, solīsim no jauna uzticību viņu aizstāvētām idejām un viņiem pašiem. Kādas ir bijušas idejas, kuŗas vadījušas viņu dzīvi, to rāda trāģiskie šķiršanās brīži. Kad sāka ripot aizrestotie vagoni austrumu virzienā un apcietinātie bija skaidrībā par savu bēdīgo likteni, tie sāka dziedāt mūsu ticības himnu "Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils" un tautas lūgšanu "Dievs, svētī Latviju!" Dievs, tauta un tēvzeme, tās ir bijušas viņu vadītājas augstākās idejas. Šīs nerietošās zvaigznes pie mūsu dzīves debesīm lai vada arī mūs!

PROF. L. BĒRZIŅŠ

Georgius Mancelius Semgallus

TICĪBA, ka Svētie Raksti saka, nāk no sludināšanas, bet latvieši vārda pēc ir kristieši jau dažus gadsimtus, kad tiem kristīgā mācība nemaz nav pienācīgi sludināta, kam par cēloni ir valodas nezināšana no garīdznieku puses. Ar reformāciju lieta pagriežas uz labo pusi, bet sasniegumi ir vēl visai vāji. Svarā krīt starp citu tas apstāklis, ka mācītāji bieži vien ir ārzemnieki, kas runā nevien kļūdaini, bet pat pilnīgi nesaprotami, kālab vientiesīgais latviešu klausītājs nodod bēdīgo spriedumu: Kas zina, ko tas Vāczemes kaķis tur saka! Kāds mazums kristīgu tekstu gan ir sagādāts, bet valoda tur pārāk kļūdaina un ortografija trūcīga. Ja nu kāds ārzemnieks, pats tos nesaprazdams, lasīja draudzei priekšā, tad varam iedomāties, cik nožēlojamā stāvoklī atradās sludināšana, ja vispārim tādu vārdu še var lietot.

Tādi ir laikmeta apstākļi, kad pie Lietuvas robežas Zemgales Mežmuižā dienas gaismu ierauga Mancelis. Tie ir 1593.g. Jāņi. Jaunais Mancelis iegūst labu izglītību, mācības iestādes apmeklēdams Jelgavā, Rīgā un ārzemju augstskolās. Bet latviešu valodas prašanā Mancelim labvēlīga bija viņa dzimtā vide: jo Mežmuižā, Bauskā, Jelgavā lieto to pašu dialektu, un Mancelis bija Mežmuižā dzimis, bet māte viņam bija cēlusies no Bauskas un bija mācītāja Reimersa meita. Bet Reimerss bija izvirzījies kā iepriekšējo latviešu rakstu redaktors. Tātad ļoti ticams, ka arī Manceļa mātei latviešu valoda bija vairāk vai mazāk pazīstama un taisni Zemgales dialekta veidā. Vallē par mācītāju iecelts, Mancelis nāk kontaktā arī ar Augšzemes valodu un var savos rakstos aizrādīt arī uz to. Jau jaunos gados Mancelis saņem aicinājumu uz Tērbati, kur viņš ieņem visādus goda pilnus amatus un iegūst visādus goda titulus, baudīdams visas garīdznieka tiesības, bet ieņemdams arī cienīgu vietu augstskolā, būdams tur nevien profesors, bet arī prorektors un rektors. Uzsākto augstskolas darbu viņam tomēr nākas pārtraukt, jo viņa zemestēvs, Kurzemes hercogs, aicina viņu uz Kurzemi atpakaļ. Arī Kurzemē viņš tagad ieņem cienījamu stāvokli, jo ir galma mācītājs. Šinī amatā viņam pienāk nāves stunda, ko viņš sagaida ar kādu skumju vārdu par šīs pasaules ļaunumu. Mirst viņš marta mēnesī 1654.g., nesasniedzis pilnu 61 mūža gadu. Tā dažs viņa iecerēts nodoms varēja palikt neizpildīts; bet arī tas, ko viņš šinī vecumā latviešu labā jau bija veicis, nodrošina viņam mūsu tautā piemiņu uz laiku laikiem un liek mums godbijībā galvu noliekt šī latviešu tautas drauga un latviešu dzīves un valodas pazinēja priekšā.

Bet kādu mantojumu viņš īsti mums ir atstājis? Neapgrūtinot lasītāju ar sīkumiem, varēsim visumā to formulēt tā, ka viņš vecos rakstus ir pārlabojis un pavairojis, sagādādams veselu Rokas grāmatu (''Vademecum'', Handbuch), kur bez citiem tekstiem ietverta paprāva dziesmu grāmata. Bez tam viņš vairākus sacerējumus veltījis tieši latviešu valodas jautājumiem. Te jāmin viņa vārdnīca ''Lettus das ist Wortbuch'' un viņa Phraseologia lettica, kam pievienotas 10 sarunas (''Zehen Gespräche'') vācu un latviešu valodā. Bet augstākā galotne starp visiem Manceļa darbiem ir viņa svētrunu krājums (''Lettische Postill''), kas iznāca 1654.g., kad grāmatas autors aizgāja mūžībā. -

Ar Vademecum'u garīgā literātūra latviešu valodā bija sasniegusi zināmu kuplumu, arī izteiksme tur bija ievērojami pārveidojusies uz labo pusi, bet bija tur arī vēl savi trūkumi un valodas negludumi. Sevišķi ar dziesmām bija sava grūtība. Tās bija tulkotas bez atskaņām un noteikta rituma. Prof. K. Kārkliņš gan šinī gadījumā runā par ''tīri tonisko pantmēru.'' Bet jāsaka gan, ka te par pantmēru nemaz nevar runāt. Tas redzams no tam, ka vēlākās paaudzes šo dziesmu lietošanā dzirdēja ne dziedāšanu, bet kaukšanu (Grevens). Redzams, ka dziesmu forma bija galīgi nenoteikta un nenodrošināja dziedātājiem vienādu formas uztveri. Izdziedāt indivīds var katru prozisku sacerējumu, bet ja to darīs vesela draudze, tad droši būs jāsaka ar superintendentu Grevenu, ka mūsu ausis griež kaukšana. Tā nu Mancelis īsti nebija dziesminieks. Valodas zinā tomēr arī viņa dziesmas nozīmēja lielu progresu un iegāja tautā, kālab rodoties patiesai mākslas dzejai (cf. Firekeru un Adolfiju), draudze tomēr ne labprāt gribēja šķirties no pierastajiem ražojumiem. - Jāpiemin, ka no Manceļa ir uzglabājies viens pantiņš, kam ir dzejiska forma, bet kas pēc būtības ir stipri vulgārs, proti, Desmit sarunu noslēgumā Mancelis raksta:

Dohdeeta Deewam Ghohdu
Tass dohd mums pillu Blohdu.

Valodnieciskie raksti nav gluži mazu apmēru un ir devuši vēl līdz pēdējam laikam ierosinājumus zinātniskiem valodniekiem. Gūstam tādu iespaidu, ka valodas materiāli, īpaši Desmit sarunās, nav autora paša konstruēti, bet noklausīti no tautas mutes. Varētu kādu no minētajām sarunām it labi rādīt arī no skatuves, tik ļoti viņas atgādina patiesu dzīvi. Bet šinīs sarunās, tāpat arī frazeoloģijā interesanta nav vien izteiksme, varam tur arī daudz ko mācīties par tautas dzīvi Manceļa laikā. Redzam, piem., ka Manceļa laikā igauņi vēl nav tiktāl pavirzījušies uz dienvidiem, kā mūsu dienās, jo Valkā vēl nedzird igauņu valodu. Vajag pilsētai izbraukt cauri un pārcelties pāri upei, tikai tad nonāk igauņu valodas joslā. Interesanti ir arī vērot, ka pēc Manceļa novērojumiem ir jūtama starpība starp sociālo iekārtu Kurzemē un zviedru pārvaldītajā Vidzemē. Par Kurzemi viens runātājs uz savas pieredzes pamata saka: ''Kungi negrib palīdzēt,'' kurpretim otrs no savas puses var piebilst: ''Saka Vidzemē gan palīdzam.'' Tā Manceļa valodnieciskos darbos dažs gaismas stars krīt uz toreizējo dzīves iekārtu un palīdz mums to pareizi uztvert.

No visiem Manceļa darbiem vislielākā nozīme bijusi viņa Postillai. Tautai šis darbs ir kalpojis pie rīta lūgšanām gadu simteņiem ilgi. Bet iespaidu uz mācītāju aprindām viņš ir darījis jau tai laikā, kad viņš vēl tikai radās. To redzam no apsveikumiem, ko Mancelis kā Postillas autors saņem no saviem cienītājiem jau agrākos gados. Apsveikumu starpā ir pat latviski heksametri. Apsveikumu rašanās tā vien saprotama, ka amatbrāļi centās iegūt Manceļa rokrakstus un tos izmantodami, ar

Rembrants - Pēteris un Jānis pie svētnīcas

panākumiem vadīja dievkalpošanas. Tur nu bija iemesla diezgan teikt Mancelim pateicību par tādu atbalstu darbā. Bet bija arī negātīvi panākumi. Mancelis pats stāsta, ka savas iecerētās Postillas dēļ viņš ir saņēmis daudz skarbu pārmetumu. Proti, viņam pārmests, ka ārzemnieki "ar tādu grāmatu rokā" nu varēs mācītāju darbā iekšzemniekus atspiest pie malas. Ar tādu svētu vientiesību dažās aprindās skatījās uz dievvārdu sludināšanu nevāciem!

Ar Manceli tas ir citādi. Viņš nevien latviešu valodu pārvalda, viņš arī par to interesējas un taisni meklēdams meklē pēc noderīgākas izteiksmes. Viņš prot spriest par izloksnēm. Tā, piem., runādams par Pēteri, kas pazīts no savas galilejiešu izloksnes, Mancelis paskaidrojuma nolūkos aizrāda uz analoģiju mūsu tautā, jo mēs visi runājam latvisku valodu, "bet tie rēdiņi" un vēl citi apvidi "to valodu groza". - Latviešu parunas un sakāmvārdus Mancelis lieto tieši izšķērdīgi: Kāds darbs, tāda alga; kāds ūdens, tādas zivis; kāda putra, tāds mieturs. Stila ziņā Mancelis nedzenas pēc augstām lietām, bet pielāgojas tautas izteiksmei. Kā piemērus varētu minēt tādus vārdus kā "ēstu aplaizīdamies," vai "atskanēdams krīte," kur uzsvars nestāv pirmajā zilbē, tāpēc ka šie vārdi nav domāti kā īstenība, bet ir lietoti frazeoloģiski. Cēlā runā no tādiem vairamies, bet ikdienā tauta tos runādama lieto līdzīgi kā roku žestus, no kuŗiem nosvērts kanceles runātājs atturas. Mancelim tomēr šādu atturību nav vajadzīgs ievērot, jo viņa svētrunas taisni ar to ievērojamas, ka iekļaujas vienkāršas tautas dzīvē.

Kas gribētu raksturot latviešu dzīves iekārtu un parašas priekš 300 gadiem, tam Manceļa Postilla ir neaizstājams palīglīdzeklis. Blakus sava laika tēlojumam Mancelis mums vairākkārt paveŗ skatu arī tālākā pagātnē, tēlodams īpaši kaŗa notikumus un kaŗa šausmas. Vispirmā vietā te būtu jāmin viņa svētruna 1638.g. Miera dienā, 15. resp. 25. janvārī. Citēšu no šīs svētrunas, brīvi pēc atmiņas, zīmīgos sākuma vārdus: "Nu jir palekuši 65 gadi, kamēr mūsu zemestēva un lielakunga tēva tēvs pavēlējis jir šo dienu Dievam par godu ik gaduskārtā svētīt. Aiz to tie lieli krievi (= jo lielkrievi) nevien to Vidzem gauži izpostīja, bet ir tos ļaudis, zemniekus, muižniekus, zeltnešus piņķēja, dīrāja, svilināja, cepe iesmā uzdurtus kā cūkas, uz tiltu vede, ar bozi priekš pieres sviede unde lika upē iepult unde ziviem apēst. Ok, cik dažs mātes bērns sutrainī palika!" etc. Sevišķi vēl būtu atzīmējams, ka pēc Manceļa ziņām tobrīd daudzi ir "par mūžīgiem vargiem krieva zemē" aizvesti. - Ja tad nu jaunākos laikos dzirdam, ka pēc kāda Latvijas vēsturnieka atzinuma Jānis Briesmīgais vidzemniekus esot apgādājis ar labību, tad Mancelis viņu var papildināt tādā ziņā, ka Livonijas kaŗā Jānis Briesmīgais mūsu tēvu zemi ir pārpludinājis ar gluži neiedomājamas necilvēcības šausmām.

Tā valodas, etnografijas un vēstures jautājumos Mancelis ir tīri neizsmeļams avots. Ir viņam arī savs apcerējums par zemestrīci Kurzemē. Tas ir vairāk teoloģisks nekā dabaszinātnisks un tagadnei neko nevar dot. Galvenais tomēr ir, ka visus šos jautājumus savos rakstos skardams, Mancelis visu to dara ar viņu nolūku, proti, kalpot latviešu tautai un tai palīdzēt iesakņoties Dieva mīlestībā. Mancelis ir spilgts protestantisma pārstāvis. -

Jau pieminēju, ka Manceļa svētrunām radās noņēmēji, gan iekšzemnieki, gan ārzemnieki. Mancelis pats, kā jau rādīju, arī to apzinājās. Šī iemesla dēļ bija Postillas iekārtojumā jāievēro zināma piesardzība. Tas notika tādā kārtā, ka svētrunas gan bija latviskas, bet virsraksti viņām bija doti vācu valodā, lai kādreiz nemākulīgam ārzemniekam negadītos Lieldienās nolasīt Ziemsvētku runu vai otrādi. Georgius Mancelius Semgallus jeb Juris Mancelis latviešu tautai paliks uz laiku laikiem neizdzēšamā pateicīgā piemiņā.

ARTURS PRIEDĪTIS

Bībeles simbolika

(Beigas)

KAD pievēršamies Jaunajai derībai, atrodam tajā ļoti daudzus tos pašus simbolus. Daudzi nemaz nebūs saprotami tiem, kas nepazīst Veco derību. Daudzi citi simboli ieguvuši jaunu jēgu un jaunu saturu. It īpaši tas sakāms par upura simboliku. Visai nozīmīgs top Jēra simbols: "Jo arī mūsu lieldienas Jērs ir par mums upurēts - Kristus" (1. vēst. korint. 5,7). Babele sāk nozīmēt Romu (Jāņa atklāsmes gr.), kaut arī citur ar to vispār domāta pasaulīga vara. Ap. Pāvils nosauc kristīgo baznīcu par Izraeli, kaut arī tā galvenokārt sastāv no nežīdiem: "Un kas šo ceļu ies, pār tiem miers un žēlastība kā vispār pār Dieva Izraeli" (Galat. 6, 16). Bet Jaunajā derībā nākusi klāt arī jauna simbolika, kāda Vecajā derībā nav atrodama. Tā ir krusta un kristības simbolika, īpaši ap. Pāvila rakstos.

Nav nozīmes tuvāk kavēties pie vienkāršiem un viegli saprotamiem simboliem (piem., četri evaņģelistu simboli, zvēra simbols Atklāsmes grāmatā, ar ko domāta tiranniska vara, kas vajā Dieva baznīcu), kas katram lasītājam paša spēkiem atšifrējami. Gribu toties aizrādīt uz dažiem faktiem, kas vispārībā mazāk pazīstami, proti, uz dažām analoģijām, kas kā pēkšņi, spoži gaismas stari apgaismoja pirmkristīgo izpratni un dziļi ietekmēja visu vēlāko kristīgo domāšanu. Ar jaunu interesi pirmkristīgie sāka lasīt Veco derību, kas tiem nu parādījās pavisam jaunā gaismā un tapa par vienu vienīgu milzīgu līdzību, kurā paslēpusies nākotne. Šo nākotnes vēstījumu tie nu sāka meklēt un lielu daļu no šī vēstījuma saredzēja piepildītu Golgatas kalnā. Jau Hipolits un Justins apgalvoja, ka Vecā derība satur visus logosa un krusta noslēpumus. To pašu apliecina ap. Pāvils, rakstīdams: "Brāļi, es gribu jums atgādināt, ka mūsu tēvi ir visi bijuši apakš padebeša, un visi gājuši caur jūru, un visi padebesī un jūrā uz Mozu kristīti, un visi baudījuši to pašu garīgo barību, un visi dzēruši to pašu garīgo dzērienu, - jo tie dzēra no garīgās klints, kas tiem gāja līdzi, bet šī klints bija Kristus. Un viss tas viņiem noticis zīmīgā kārtā un ir rakstīts par brīdinājumu mums, kas esam nonākuši pie laika robežām" (1. Kor. 10, 1-4 un 11). Augustins raksta: "Lai krusta noslēpumā atklātos viss, kas Vecajā derībā bija aizklāts, templa priekškars saplīsa."

Pirmkristīgo līdzībās un līdzību iztulkojumos slēpjas lielas bagātības, kas nepelnīti aizmirstas un apraktas. Vispirmkārt, pirmkristīgajam rodas teoloģiska pārliecība, ka pastāv dziļa jo dziļa sakarība starp Adamu un Kristu, starp pasaulīgo un pneumatisko cilvēku. Kā tālāks secinājums atklājas līdzīga analoģija starp Edenes dārzu un Kalvariju, starp dzīvības koku paradīzē un krustu Golgatā. Pirmkristīgais ir meklējis un atradis krustu un krusta koku arī tajā zizlī, ar ko Mozus izšķīla ūdeni no klints, kokā, kurā karājās vara čūska, jā, pat tanī kokā, no kā Noa gatavoja šķirstu, lai glābtu sevi un līdz ar sevi visu cilvēci. Pirmkristīgie simbolteologi arī "dzīvības kokā" saskatīja aizrādījumu uz krustu un pestīšanas noslēpumu krusta nāvē. Ja Zalamana sakāmvārdos (3,18) dzīvības koks pielīdzināts Dieva gudrībai: "Viņš ir dzīvības koks tiem, kas viņu tver, un kas viņu cieti tur, tas ir laimīgs" (tāpēc zināmā mērā varam sacīt, ka jau izraeliešiem dzīvības koks bija mesianiskās pestīšanas piepildījums un alga (Atkl. 2,7): "Kam ausis, tas lai dzird, ko gars saka draudzēm: Tam, kas uzvar, es došu ēst no dzīvības koka, kas ir Dieva paradīzē". Un debesu Jeruzalemes vizijā parādās arī dzīvības koks: "Viņas ielas vidū un upes abās pusēs bija dzīvības koks. Tas nesa augļus divpadsmit reizes, katru mēnesi savu augli, un viņa lapas bija tautām par dziedināšanu. Svētīgi, kas mazgā savas drēbes, lai tiem būtu daļa pie dzīvības koka un varētu pa vārtiem ieiet pilsētā" (22, 2 un 14). Tālāk (19. pantā) seko brīdinājums: "Ja kas ko atņem no šīs grāmatas pravietojuma vārdiem, tam Dievs atņems viņa daļu pie dzīvības koka."

Starp abiem dzīvības kokiem, paradīzē un jaunajās debesīs, pirmkristīgais redz paceļamies vēl vienu dzīvības koku, Golgatas krustu - un visi trīs top par vienu varenu koku, kas ir pasaules centrs, paceļas no Golgatas līdz pat debesīm un aptver visu kosmu (ekvators un ekliptika arī redzamajās debesīs veido krustu). Pie šī koka ir radīts Adams, pie šī koka tas miris, un pie šī paša koka otrais Adams vēlāk krustā sists. Un pirmkristīgo gleznās jūs varat redzēt zaļojošu dzīvības koku, pie kura piesists Pestītājs. Koka pakājē tek četras paradīzes upes, sniegdamas kristības ūdeni tiem, kas atguvuši tiesības uz mūžīgi zaļojošo dzīvības koku. Līdzīgas ainas sastopamas rakstos un gleznās cauri gadu simtiem. Viens no pēdējiem piemēriem ir Bertilda Furtmaira miniatūra (Zalcburgā 1481), kas tēlo Krustā Sisto paradīzes kokā, no kura vienā pusē kaila Ieva, velnu baru uzmudināta, plūc nāves ābolu, bet otrā pusē Eklezija (baznīca), eņģeļu pulku atbalstīta, no tā paša koka plūc nemirstības augli.

Šāda aina nevarētu gleznotāja vai sludinātāja fantazijā rasties, ja to nebalstītu teoloģiska pārliecība par dziļo sakarību Adama un Kristus starpā. Lai palasām tikai ap. Pāvila vēstuli romiešiem, 5. nod., kur starp citu 18. pantā sacīts: "Kā viena cilvēka pārkāpuma dēļ pār visiem nākusi pazudināšana, gluži tāpat viena cilvēka taisnības darbs visiem nes attaisnojumu un dzīvību." Pāv. 1. vēst. kor. 15,22: "Jo kā Adamā visi mirst, tāpat arī Kristū visi tiks dzīvi darīti." Tātad jau toreiz, kad Dievs Adamam un Ievai apsolīja, ka sievietes sēkla samīs čūskas galvu, ir apsolīta cilvēka Dēla uzvara Kalvarijā. Bez šāda simboliska iztulkojuma nav iespējams saprast arī Dantes purgatoriju, nedz Dantes sarunu ar "veco Adamu" paradīzē.

Tālāk jāpiemin arī kristības simboli ūdens un vārds: "Lai to šķīstītu un tā darītu svētu ar ūdens kristībā teikto vārdu" (Efez. 5,26). Šinī piemērā, kurā pieminēti paša Kristus iestādītie simboli, labi parādās antīkā cilvēka tieksme uz mistēriju. Abi tik šķietami nenozīmīgie fakti, ūdens un vārds, var kristībā radīt tik nesalīdzināmas sekas tikai tāpēc, ka tie nav tikai ūdens un vārds vien, bet tāpēc, ka tie ir simboli. Simbolos slēpjas spriegums, un sprieguma spēks. Ja vārdu lieto kā simbolu, tad vārdā slēpjas spēks tāpēc, ka pastāv spriegums starp izteikto un neizsakāmo. Tāds pats spēks slēpjas ūdenī tā sprieguma dēļ, kāds pastāv

starp redzamo ūdeni un to neredzamo īstenību, ko tas tanī brīdī kā simbols reprezentē.

Pirmkristīgajiem dzīvs bija arī skaitļa astoņi simboliskais sakars ar kristību un krustu:

Kristus ir piecēlies no mirušiem astotā dienā, svētdienā, Heliosa (saules) dienā, kas kristīgajiem caur to kļuvusi par pirmo nedēļas dienu, tāpat kā tā kādreiz bijusi pirmā radīšanas diena. Pitagoriešiem astoņi ir simbols pabeigtam, noslēgtam, mierīgam, mūžīgam. Astoņi ir arī kuba skaitlis, trīsdimensionālā izplatības skaitlis $2 \times 2 \times 2 = 2^3$). Astoņas pēc toreizējā pasaules uzskata ir arī debesu sfairas, kas kustas ap zemi ("pania okto"). To visu zināja arī pirmkristīgais un piešķīra šim simbolam kristīgu saturu. Astotā dienā Kristus augšāmcēlās, Viņš sanēma kristību Lieldienā, liturģiskā astotdienā, tajā pašā dienā, kuŗā kādreiz Gars lidinājās pār ūdeņiem. Astoņi cilvēki reiz brauca šķirstā pār ūdeņiem, un koks, no kā šķirsts bija darināts, reprezentēja koku, kuŗā vēlāk piesita krustā Kristu. Visur pirmkristīgais saredzēja slepenas zīmes un simbolus. Lasiet Pēteŗa 2. vēst. 2,5: "Viņš arī nesaudzēja seno pasauli, bet sūtīdams plūdus bezdievīgajai pasaulei, izglāba tikai taisnības sludinātāju Nou līdz ar septiņiem citiem (pareizāk: Noas astotnieku - ogdoon Noe). Un citā vietā Pēteris paskaidro, ka ar šo Noas astotnieku ir simbolizēta kristība (1. vēst. 3, 20-21): "Kas kādreiz bija nepaklausīgi, kad Dieva pacietība nogaidīja Noas dienās, kad taisīja šķirstu, kuŗā izglābās nedaudzas, proti astoņas dvēseles caur ūdeni. Tas attēlo kristību" (resp. tas ir kristības attēls - antitipons).

Vēlāk Justins (2. gadsimtā), paskaidrodams šos Pēteŗa vārdus, raksta dialogā Par Dieva vārdu jēgu. "Šī dievvārda nozīme ir tā, ka jau plūdu laikā noslēpumainā kārtā piepildījās cilvēku pestīšanas mistērija. Jo taisnais Noa ar pārējiem plūdu cilvēkiem, tas ir, ar savu sievu, trim dēliem un dēlu sievām, kopā astoņi skaitā, ar šo skaitu simbolizēja dienu, kuŗā Kristus uzcēlās no mirušiem, proti, astoto dienu, kas caur Viņa spēku kļuvusi par pirmo. Jo Kristus, visas radības pirmdzimtais, ir kļuvis arī par jaunas cilts sākumu, kas atdzima no Viņa caur ūdeni un koku, tas ir, caur ticību un krusta noslēpumu."

Kristība tātad nav piedzimšana, bet atdzimšana, atdzimšana mūžīgai dzīvei, pāriešana tanī stabilajā neiznīcības, pabeigtības un miera stāvoklī, ko simbolizē senais (Pitagora) astotnieks. Kas ir kristīts, tas jau kļuvis par mūžīgās dzīvības mantinieku, tas jau iegājis astotniekā, bet šis fakts vēl paliek neredzams (Jāņa vēst. 3,2).

Klemenss no Aleksandrijas raksta (Stromata): "Kas piedzimst no pasaulīgas mātes, tiek iemests pasaulē un līdz ar to nāvē. Bet kas piedzimst no Kristus, tiek pārcelts dzīvībā, astotniekā. Šādi cilvēki pasaulei mirst, bet dzīvo Dievam, lai nāve tiktu izdzēsta ar nāvi un iznīcība ar augšāmcelšanos."

Arī Kirils to zin (Glaphyra in Ezodum): "Šī astotā diena mums nozīmē augšāmcelšanās dienu, kuŗā Kristus, kuŗš par mums nāvi cietis, atkal kļuvis dzīvs. Un viņam mēs garā tiekam pielīdzināti, jo svētajā kristībā mēs mirstam, (ap. Pāvila vēst. Rom. 6. nod. 3-4) lai gūtu dalību pie augšāmcelšanās. Bet tā diena, kas vislabāk piemērota šādai iesvētībai, ir Kristus noslēpums, ko simbolizē astotnieks."

Arī Augustins labprāt piemin skaitļa astoņi noslēpumu ("sacramentum octavi"). Skaitlis astoņi viņam simbolizē atdzimšanu kristībā un arī mūžīgo dzīvību, kas ūdenī sākas un viņsaules mierā piepildās.

Visus šos piemērus pieminēju, lai pierādītu, ka kristīgajiem skaitlis astoņi ir atdzimšanas simbols, un šī iemesla dēļ pirmkristīgie arī īpašo kristību ēku (baptisteriju) un iekšējo kristību baseinu cēla astoņstūra formā. Kur baseins bija apaļš, tur to apņēma astoņstūraina sētiņa. Vēl šodien mēs kristībai baznīcās lietojam astoņstūrainu trauku. Neviens no kulta priekšmetiem nav tikai caur nejaušību veidots tāds un ne citāds. Vai ir labi, ja aizmirstam simboliku, kas ar tiem un to ārējo izskatu saistās? Vai nebūtu atkal jāatdzīvina, kas jau aizmirsies? Simboliskajai jēgai iznīkstot, iznīkst arī tas spēks, kas simbolā iemīt, atstājot tikai tradicijas, tukšu čaulu bez kodola.

Kā no šiem piemēriem redzams, cieša sakarība saskatīta arī kristības un krusta nāves starpā. Sākums šādai izpratnei atkal meklējams ap. Pāvila rakstos. Viņš raksta (Rom. 6,3-4): "Jeb vai jums nav zināms, ka mēs visi, kas Jēzus Kristus vārdā esam kristīti, esam iegremdēti viņa nāvē? Jo mēs līdz ar viņu kristībā esam apraksti nāvē..." Krusta mistērija un kristības mistērija ar šo iztulkojumu saplūst vienā lielā mistērijā. Tātad, kristība caur krusta nāvi atpestī no grēkiem un dāvina jaunu dzīvību. Pāvils kristības un krusta noslēpumu redzēja apvienotu simboliski kā "krustu ūdenī", bet arī šis koptēls ir tikai daļa no lielās kopmistērijas. Kas to nesaprot, nespēj saprast arī pirmkristīgo mistiku un liturģiju. Tik daudz ir tekstu un gleznu, ar ko minētos faktus ilustrēt, ka ar tiem varētu grāmatas piepildīt, bet visi piemēri grib izteikt tikai vienu: kristībā piepildās krusta spēks. Jā, arī Jēzus kristība Jordanā ir simbols, kas par īstenību top pie krusta un no krusta atkal pāriet cilvēku kristības noslēpumā. Jordanā ienirstošais Jēzus ir simbols dievišķai pazemībai. Tikpat pazemīgi Viņš vēlāk ienirst nāves ūdenī, lai no tā iznirtu kā apskaidrots Dieva Dēls. Tā krusta nāve top par jaunu teofaniju, kad Dievs Jēzu apliecina par savu dēlu. Kristība un nāve pie krusta saplūst par vienu vienīgu ainu. Ieniršana ūdenī un nāvē un nokāpšana pazemē top par vienu vienīgu līdzību.

Lai šo mistisko kopsakarību padarītu redzamāku, kristīgā literātūrā un glezniecībā krusts bieži tiek dēstīts Jordanā. Der atcerēties, ko esmu sacījis par dzīvības koku paradīzes upju malā. Jordanas krusts tā top par simbolu Krustā Sistajam, kuŗš ar savām asinīm padarījis kristības ūdeni par auglīgu, spēka pilnu ūdeni, jo "kas ir ūdens bez Kristus krusta? Tikai elements", saka sv. Ambrozijs ("De mysteries").

Mēs zinām, ka vēlāk tradicionālajā vietā Jordanas upē uzcēla krustu, uz ko tad svētceļoja no visām pasaules malām. Krusts Jordanā redzams Sv. Pāvila baznīcas portālā Romā, Sv. Marka baznīcā Venēcijā u.c. Krusts Jordanā simbolizē arī dzīvības koku (un otrādi). Pareizticīgo liturģijā kristības ūdeni vienkārši sauc par "Jordanu." Tāpēc arī ūdeni svētot, krustu simboliski iemērc ūdenī.

Bet vēl kautkas: krusts nes arī gaismu. Un ar to mēs nonākam pie gaismas un šaurākā nozīmē pie spīdekļu simbolikas, kuŗai līdzi ieskanas arī antīkā solarā un lunarā (Heliosa un Selenas) simbolika kristīgā iztulkojumā. Kristus kā augšāmcelšanās gaisma sastopams jau ap. Pāvila rakstos: "Tāpēc ir sacīts: uzmosties, kas guli, un celies augšā no miroņiem, tad atspīdēs tev Kristus" (Efez. 5,14). Pirmkristīgajiem ir daudzas kristību himnas, kuŗās Kristus pielīdzināts saulei. Kad pirmkristīgais lasa 104. Dāv. dziesmā, 19: "Saule zin savu noiešanu", viņš to saprot simbolis-

ki un piekrīt: "Jā, Jēzus jau ieprieks zināja savu nāvi.

Zīmīgs ir teksts atklāsmes grāmatā (12,1-2 un 5). "Pie debesīm parādījās liela zīme: sieva saules tērpā, mēness apakš viņas kājām un viņai galvā divpadsmit zvaigžņu vainags. Tā bija grūta un brēca dzemdēšanas sāpēs un mokās. Viņai piedzima bērns, dēls, kam bija ganīt visas tautas ar dzelzs zizli; un viņas bērns tika aizrauts pie Dieva un viņa troņa." Pirmkristīgie šo tekstu tulko lunārās simbolikas garā, pielīdzinot sievieti saules tērpā baznīcai, kas (tāpat kā saule dod mēnesim gaismu) dāvina dzīvību ticīgajiem kristībā, pārvēršot pasaulīgo cilvēku pneumātiskā, Sv. Gara piepildītā cilvēkā. Citiem vārdiem, baznīca dzemdē mistisko Kristu, jo Kristus draudzes locekļi ir viņa redzamā miesa (sk. ap. Pāvila vēst. kolos. 1,18: "Viņš ir savas miesas, proti draudzes galva"). Grieķis Metodijs (3.g.s.) šo tekstu komentē tā: "Baznīca stāv uz mēness. Ar mēnesi simbolizēta ticība kristības spēkam, jo mēnesim rada visi ūdeņi, tātad arī kristības ūdens. Un kamēr vēl visas tautas nav atgriezušās, baznīca kā īsta māte dzemdē pneumātiķus no psīchiķiem". Kā redzams, šis ir viens no tiem Bībeles tekstiem, kuŗu iztulkošanai jāņem palīgā arī astroloģiskā simbolika. Saturā līdzīgu, bet vēl gleznainākos vārdos tērptu tulkojumu dod Anastasijs (6.g.s.), salīdzinādams Kristu ar sauli un baznīcu ar mēnesi, kas zemes virsū turpina spīdēt, jo mēnesim ir vara pār ūdeņiem tāpat kā baznīcai pār Sv. Garu, ko Kristus tai dāvinājis un uzticējis, tāpat kā saule dāvina un uztic mēnesim savu gaismu. Romietis Hipolits (3.g.s.) grāmatā "De Antichristo" dod šādu teksta tulkojumu: "Nekad baznīca nav mitējusies dzemdēt logosu, pilnīgo Kristu, Dieva bērnu, Dievu un cilvēku.

Arī Augustins pielīdzina sievieti baznīcai un tajā pašā laikā jaunavai Marijai. Kādā no savām svētrunām tas saka, ka Kristus ir saule, kas pazemojusies, nokāpdama zemes virsū. Neskaitāmi pirmkristīgo teksti rāda, ka pat 19. Dāv. dziesmā, kuŗā pieminēta saule, tie izpratuši Kristu. Tagad saprotam arī, kāpēc pirmkristīgie kristīšanu izdarījuši vismīļāk saules lēkta brīdī un tā, lai kristījamam seja būtu vērsta austrumu virzienā, pretim uzlecošai saulei. Kā gaismas nesēju Heliosu vai sauli pirmkristīgie ir redzējuši Kristu, un kā cietēju un tajā pašā laikā starojošu mēnesi Lunu jeb Selenu tie ir mīlējuši savu jaunavu baznīcu. Arī Origens mēdz

J. Rozentāls - Pļāvēji

salīdzināt baznīcu ar mēnesi, un Augustins kādā no savām svētrunām runā par Jēzu kā par krustā sisto sauli.

Runājot par simbolizēto baznīcu, spersim vēl vienu soli tālāk, mēģināsim vēl dziļāk iespiesties noslēpumā. Kādreiz Dievs jau Adamam un Ievai ir aizrādījis uz noslēpumu: "Tādēļ vīrs atstās savu tēvu un savu māti un pieķersies savai sievai, un tie būs viena miesa." Ap. Pāvils šo tekstu iztulko tā (Efez. 5,30-32): "Jo mēs esam viņa miesas locekļi. Tādēļ cilvēks atstās tēvu un māti un pieķersies savai sievai un abi kļūs par vienu miesu. Šis noslēpums ir liels: es to attiecinu uz Kristu un draudzi." Tā nu izrādās, ka šinī lielajā Kristus draudzes noslēpumā atklājas un piepildas tas noslēpums, kas dots Adama un Ievas personā. Bet, kā baznīcvēsturnieks prof. H. Rāners aizrāda, vienu noslēpumu atklādama, Bībele mums parāda jaunu noslēpumu. Kļūdama par Mozus grāmatā izteiktā noslēpuma atklājumu, baznīca savā vēsturiskajā, tveramajā veidā ir tapusi par jaunu, aizklātu noslēpumu, kas atklāsies tikai eschatoloģiski: "Noslēpums, kas ļaužu ciltīm bija apslēpts no mūžīgiem laikiem, bet tagad atklāts viņa svētajiem. Viņiem Dievs gribējis darīt zināmu, cik varen liela ir šī noslēpuma godība pagānu tautu starpā, proti Kristus jūsos, apskaidrošanas cerība. Viņu mēs sludinām, paskubinādami ikvienu

cilvēku un mācīdami ikvienu cilvēku visā gudrībā, lai ikvienu cilvēku darītu pilnīgu Kristū (ap. Pāvils kolos. 1, 26-28).

Bet nedrīkstam iedomāties, ka mums iespējams iespiesties visos noslēpumos. Mēs tiem spējam tikai tuvoties, un vistuvāk patiesībai mūs pieved simbols. Bet simbols šo patiesību nekad neizteic un neizsmeļ visā pilnībā. Vienmēr tas atstāj vēl kautko aizsegtu kā tērps, kas piekļaujas ķermenim un ķermeņa formas reizē norāda un reizē paslēpj. Un tas tā ir labi, jo cilvēka mirstīgā acs dievišķo patiesību visā tās spožumā nemaz nav spējīga panest. Tie, kas ir šī spožuma apgaismoti, iluminēti, zin arī šo faktu. Ap. Jānis savā 1. vēst. 3,2 saka: "Mīļie, tagad mēs esam Dieva bērni, un vēl nav atklājies, kas mēs būsim. Mēs zinām, ka kad tas atklāsies, mēs būsim Viņam līdzīgi, jo mēs redzēsim Viņu, kāds Viņš ir." Arī Aleksandrijas Klements saka ("Stromata"): "Visi sapņi un simboli cilvēkam paliek neskaidri ne tādēļ, ka Dievs tos tīšām slēptu un nevēlētos atklāt, bet tāpēc, lai meklēšana nemitētos, lai tā censtos iespiesties noslēpuma jēgā un lai tiektos uzkāpt līdz patiesībai."

Apskatu noslēdzot, gribu atgādināt, ka Bībele ir noslēpumu pilna, jo Dieva vārds ir noslēpums. (Ap. Pāvils 1.korint. 2,7: "Bet mēs sludinām Dieva gudrību noslēpumā, apslēpto gudrību"). Aiz dzirdamā vārda un redzamās ainas, jā, pat aiz visa vēsturiskā pestīšanas stāsta slēpjas nedzirdēta un nedzirdāma gara valstība un neredzēta un neredzama patiesība. Un tomēr mums šīs patiesības saskatīšanai var atvērties acis, un kam acis redzēt, tas acīmredzamajā saskata tikai atveidu, atspoguļojumu vai fragmentu no kādas citas, daudz reālākas un pilnīgākas īstenības. Tam pasaulē viss top tikai simbols. Empiriskā pasaule tam ir tikai projekcija no tā, kas Dieva prātā ir visas cilvēcīgās, "radītās" domāšanas pamats, cēlonis un mērķis. Bet ne jau pašu spēkiem mēs varam kļūt par šādiem redzētājiem un zinātājiem, apgaismotiem un iesvētītiem gnostiķiem, nedz arī priesteri vai hierofanti mums to spēj dāvināt. Acis atvērt mums spēj tikai Sv. Gars caur Dieva žēlastību. Chrisostoms saka: "Kaut arī to visur sludina, tas tomēr visur paliek noslēpums, ko nesaprot tie, kam prieks tā nav saprašanas. Šo noslēpumu neatsedz cilvēku gudrība, bet Sv. Gars tai mērā, kādā mums iespējams Garu uzņemt."

MĀC. R. ZARIŅŠ

BAZNĪCA DZIMTENĒ

PIRMS kāda laika parādījās grāmata angļu valodā, ko bija izdevis Maskavas patriarchāts, publicējot 288 lappusēs dokumentus un materiālus par Padomju Savienības baznīcu "miera konferenci," kas notikusi 1952.g. no 9.-12. maijam kādā klosterī Zagorskā.

Visi, protams, slavējuši "miera karognesēju" Staļinu, un tikko pieminēts viņa vārds, atskanējuši applausi. Mums nav iespējams šeit sniegt plašu apskatu un komentārus, tomēr gribam lasītājus informēt par svarīgākiem faktiem.

1952.g. konferencē no Latvijas ev. lut. baznīcas piedalījies Gustavs Turss, apzīmēts par archibīskapu un virsvaldes prezidentu, Alfons Vecmanis, Kandavas iecirkņa prāvests un virsvaldes loceklis, un Arvīds Kauliņš, Rīgas pilsētas prāvests un virsvaldes loceklis. No Latvijas vēl piedalījies rom. kat. bīskaps Pēteris Strods, Liepājas dioikezes apustuliskais vikārs, kopā ar Jūliju Vaivodu, Liepājas dioikezes bīskapa ģenerālvikāru, kas apzīmēts par kūrijas kancleru un katedrāles dekānu. No Latvijas apvienotiem baptistiem piedalījies Nikolajs Levindanto no Rīgas, no vecticībniekiem Ivans Vakanonija, arī no Rīgas. No Igaunijas ev. lut. baznīcas piedalījusies triju vīru delegācija ar viņu jauno archibīskapu Joanu Kiivitu. - No Lietuvas uzstājušies katoļi, Kauņas archidioikezes administrātors J.J. Stankevičius u.c. Citu pakļauto tautu delegātus, dažu brīvo valstu viesu līdzskrējēju uzskaite mūs jau var interesēt mazāk.

Gustava Tursa 1960 vārdu gaitā runā atklāts kā okupētās Latvijas baznīcu spiež uz politisku darbību. Visi mācītāji un laji esot parakstījuši Stokholmas miera akciju 1950. g. un peticiju piecu lielo miera paktam 1951.g. Tagadējā Latvijas baznīca piedalījusies Vissavienības miera konferencē Maskavā 1950. un 1951.g., kā arī republikas konferencē Rīgā, 1951.g. 17. septembrī. Esot noturēti kopēji dievkalpojumi "mieram" ar Igaunijas ev. lut. baznīcas pārstāvjiem un arī ar Lietuvas evaņģeliskās reformātu baznīcas pārstāvjiem. Viens tāds dievkalpojums noticis Rīgas Doma baznīcā 1951.g. 29. oktobrī pēc G. Tursa atgriešanās no ceļojuma pa Kaukāzu, Grūziju un Armēniju. Šai dievkalpojumā piedalījies arī krievu ortodoksās baznīcas archibīskaps. Līdzīgs dievkalpojums noticis Rīgas pareizticīgo katedrālē, piedaloties ev. lut. baznīcas pārstāvjiem. - Attēls G. Tursu rāda galīgi nosirmojušu, viņam drīz būs 64 gadi, un t.s. Lutera svārkos ar balto mācītāja apkaklīti un amata krustu. Kādā citā uzņēmumā, kas publicēts katoļu Dzimtenes Balsī 1947.g. septembrī Stokholmā, G. Turss baznīcā redzams baltā talarā.

Ja nu esam sākuši sekot baznīcai aiz dzelzs aizkara, tad varam lasītājus iepazīstināt ar citām ziņām, kas gan ir vecākas.

1948.g.14. un 15. martā Rīgā notikusi okupētās Latvijas ev.lut. Baznīcas ģenerālsinode. Tad pieņemta jaunā satversme un Gustavs Turss ievēlēts par archibīskapu un baznīcas virsvaldes prezidentu; līdz tam viņš skaitījies šo amatu v.i. Baznīcas virsvaldē ievēlēti seši locekļi: Doma baznīcas dekāns G. Šaurums, prāvests A. Kauliņš, prāv. P. Kleperis, prāv. A. Vītols, baznīcas priekšnieks Krišjānis Šlosbergs un tieslietu maģistrs Jānis Vergers.

Statistika. G. Turss ziņojis, ka kaŗa laikā nopostītas 42 baznīcas un stipri bojātas 90. Pastāvot 322 draudzes, kuŗas apkalpojot 118 mācītāji, no tiem 14 esot prāvesti. Pirms tam, 1947. gadā G. Turss pa radio ziņoja, ka esot 310 draudzes ar 107 mācītājiem. Varam atgādināt, ka Latvijā 1944. gadā bija 279 draudzes un pēc aizvešanas, nāves upuriem un repatriācijas vēl 260 mācītāju. Aiz dzelzs aizkara palika tikai nedaudz virs simta mācītāju. G. Turss gan saka, ka 1946. un 1947. g. ordinēti 7 mācītāji un 9 universitātes teoloģijas fakultātes studenti, kas izturējuši eksāmenu, pielaisti kā palīgmācītāji. Tomēr grūti iedomāties kā varēja kāpt draudžu skaits, jo tas attiecībā pret mācītājiem ir 3:1.

1. Rīgas pilsētā bija reģistrētas 25 latviešu draudzes, neieskaitot citus garīgās aprūpes veidojumus, un prāvestam E. Bergam

bija padoti 48 mācītāji. No šī sastāva uz vietas palika 25; otra puse, t.i. 24 aizbrauca, no tiem viens palika Kurzemē un otrs tur nomira (J. Birģelis), pārējie izkļuvuši brīvajā pasaulē. No palikušajiem trīs (Meirans, Apalitis un Vilciņš) ir miruši, archibīskapa vietn. prāv. K. Irbe, virsvaldes loceklis prāv. P. Rozenbergs un vairāki citi izsūtīti, par daudziem nekas nav dzirdēts; 1947.g. radio vēstījumā (10. maijā) ziņots, ka Rīgā esot 15 mācītāju, ieskaitot baznīcas vadību.- Rīgas pilsētas prāvests tagad ir Arvīds Kauliņš, kas apkopjot Sv. Jāņa draudzi. Rīgas Doma - Miera draudzes mācītājs bija Gustavs Šaurums, ko apzīmēja par dekānu (1952.g. esot miris), Atmodas draudzē kalpoja mācītājs J. Liepiņš, Ģertrūdes I. draudzē māc.K. Zviedris, II. draudzē prāv. P. Kleperis. Rīgas Doma baznīcā līdz 1946.g. beigām par ērģelnieku bijis Alfreds Kalniņš, kas tai laikā skaitījies arī konservātorijas rektors (miris 1951.g. 23. dec.). Ar 1947.g. Doma ērģelnieks ir Arvīds Prēdelis, apvienoto kori vadot diriģents J. Sieriņš.

2. Rīgas apriņķī bija 31 draudze un 22 mācītāji ar prāv. P. Rozenbergu priekšgalā. 6 palika Latvijā, 17 izceļoja. No palicējiem trīs miruši (E. Rubēns, M. Eiche un NN) un viens izsūtīts.

Par Rīgas apriņķa prāvestu kļuva Pēteris Kleperis no Biķeru-Krusta draudzes, kas aprūpēja, kā minēts, arī Rīgas Sv. Ģertrūdes II. draudzi. Lielvārdē darbojās māc. V. Ozols.

3. Cēsu iecirknī bija 23 draudzes un 20 mācītāji prāv. J. Ozola vadībā. Uz vietas palika tikai viens mācītājs, viens bēgļu gaitās aizgāja bojā (A. Treics), viens palika Kurzemē, bet 18 izceļoja. Vienīgais palikušais Cesvaines mācītājs Alberts Vītols kļuva par Cēsu iecirkņa prāvestu, miris 1950.g. Cēsīs darbojoties māc. J. Rubenis, kas agrāk bijis Sesavā. Uz Ļaudonu aizgāja māc. O. Baltiņš.

4. Valmieras iecirknī bija 16 draudzes un prāv. K.A.Birznieka ziņā bija 19 mācītāji. Palika trīs, izceļoja 17.

Vakantajā prāvesta vietā nāca mācītājs Vilhelms Migla. Valmierā kalpo māc. M. Blodnieks, pārcēlies no Kārsavas; viņš brauc arī uz tuvējo Rubenes draudzi. Uz Mazsalacu pārcēlās amatā restaurētais māc. J. Ozols.

Jaunauces baznīca

5. Valkas iecirknī bija 19 latviešu un viena igauņu draudze ar 16 mācītājiem un prāvestu E. Kronbergu,kas dodamies bēgļu gaitās gājis bojā. Satiksmi pa Vidzemes šoseju pārrāva sarkanarmija, un tā daudzi palika bēgļu vezumos vai citādi uz vietas, proti 10, no tiem vienam piespriesti mūža spaidu darbi, divi izsūtīti, viens miris. Brīvībā izkļuva pieci. Smiltenē bija darbojies māc. A. Cimdiņš.

Par prāvestu kļuvis Gaujienas mācītājs Jānis Janelsītis.

6. Jelgavas iecirkni vadīja prāv. J. Ķullītis ar 6 draudzēm un 8 mācītājiem. Savu pilsētu bija atstājuši visi,bet no šī sastāva aiz dzelzs priekškara palikuši trīs; pieci nokļuvuši brīvā pasaulē, viens bruņoto spēku garīgās aprūpes sastāvā vairs nav starp dzīvajiem. Viena baznīca esot atjaunota, darbojoties māc. A. Gross un jaunordinētais Romāns Šmits.

7. Sēlpils iecirknī bija 23 draudzes un 12 mācītāji. Prāv. A. Zemnieks un 5 mācītāji palika; viens tika atgriests, viens bija aizgājis leģionā un krita glābjot ievainotos (J. Straume). No palikušiem divi miruši (J. Meders un A. Šancbergs). Pieci izbraukuši un visinokļuvuši ASV.

8. Bauskas iecirknis savu 84 g.v. prāv. J. Reinhardu zaudēja Jelgavas katastrofā: viņu nošāva sarkanie uz ielas. Iecirknī bija 15 draudzes un 12 mācītāji. 6 aizbrauca un 6 palika, no tiem viens faktiski bija jau pārskaitīts uz Rīgu. Bauskas māc. G. Turss kļuvis par okupētās Latvijas baznīcas galvu. Iecirkņa prāvesta amatā nācis Budbergas Pāvila draudzes mācītājs Teodors Valters.

9. Dobeles iecirkņa prāvests J. Štraumanis uz vietas palika sava lielā vecuma (80 g.) dēļ un ir acis slēdzis uz mūžu. Iecirknī bija 25 draudzes un 16 mācītāji. 7 palikuši un 8 izceļojuši, viens atsūtīts atpakaļ. Divi mācītāji aizgājuši uz citiem iecirkņiem, kur kļuvuši par prāvestiem, trešais aizgājis uz lielāku pilsētu.

10. Kuldīgas iecirknī bija 14 draudzes un 7 mācītāji prāv. O. Sakārņa vadībā. Palika trīs, no kuŗiem viens izsūtīts, bet pieci izkļuvuši brīvībā.

Jaunais prāvests ir Roberts Kalderovskis, kas no Lielauces pārgājis uz Saldu.

FORM No. 3547 Requested

MĀJAS DRAUGS
DIVISION OF AMERICAN MISSIONS
NATIONAL LUTHERAN COUNCIL
327 South La Salle Street
Chicago 4, Illinois

Return postage guaranteed

11. Kandavas iecirkņa prāvests A. Virbulis kaŗam beidzoties, 1946.g. miris ar trieku. Viņš pārzināja 13 draudzes ar 9 mācītājiem. No sešiem palikušiem mācītājiem trīs vairs nav dzīvi (M. Kārtiņš, L. Roze un NN), viens apcietināts. Arī no trim izceļojušiem viens drīz tika saukts pie miera (E. Ville).

Uz Kandavu pārnākušais mācītājs Alfons Vecmanis (agrāk Bērzes dr.) kļuvis par prāvestu. Talsu draudzē darbojas māc. J. Matulis no Rīgas.

12. Piltenes iecirknis kā Kurzemes cietokšņa sastāvdaļa nepiedzīvoja kaŗa darbību, un savas gaŗās jūŗas robežas dēļ bija izdevīgs noklūšanai uz Zviedriju. Bija 18 draudzes un 10 mācītāji prāv. A. Grosbacha vadībā. Pēc kapitulācijas, aizbraukuši bija 4, palikušo mācītāju skaits bija 7, no kuŗiem vairāki vēlāk cietuši. Ventspilī notikušas pārmaiņas.

13. Grobiņas iecirknis resp. Liepāja bija lielie vārti uz Vakareiropu ar lielu cilvēku pieplūdumu 1944.g. rudenī, varonīgu ziemu un drāmatisku kapitulāciju 1945.g. maijā. - Pirms tam prāv. K. Valtera pārziņā skaitījās 25 draudzes un 18 mācītāji. Kaŗam beidzoties 11 bija palikuši, no tiem viens bija miris (P. Kamols), viens notiesāts uz 25 g., izsūtīti arī citi; astoņus bija kuģi aizveduši brīvībā.

Prāvesta un Sv. Annas draudzes mācītāja amatu ieguvis Kurzemes cietokšņa laikā no Rīgas ienākušais māc. Arnolds Zviņģis. Uz Liepājas Lutera (Jaunliepājas) draudzi pārnācis māc. J. Luksis (Luguzis?). Visu laiku Durbē darbojas māc. K. Martinsons. Māc.O. Birkmanis pārgājis uz Nīcu, brauc uz vairākām citām vietām.

14. Latgales iecirknis bija pirmais, kas piedzīvoja 1944.g. iebrukumu no austrumiem. Latgalē bija jau 22 luterāņu draudzes ar 9 mācītājiem un prāvestu A. Rumpēteri priekšgalā. Iebrukuma laikā neviens mācītājs nebija palicis ienaidnieka pusē, bet kaŗam noslēdzoties pēc sarakstiem skaitās, ka no Latgales iecirkņa izbraukuši 5 un tikpat palikuši. Vienam aizmuguriski piespriests nāves sods. Kas tagad tur darbojas, kas prāvests, nav dzirdēts.

Jau 1947.g. Vircburgas Ziemeļu nometnes apkārtraksts (Nr. 10) atstāstīja Berlīnē iznākošā vācu teoloģiskā žurnāla "Die Zeichen der Zeit" informāciju, ko bija G. Turss sniedzis ārzemju preses pārstāvjiem. Toreiz mācītāju skaits Latvijā esot bijis 103 resp. 40% no agrākā sastāva. No dzimtenē palikušiem, liecina G. Turss, 12 esot apcietināti; kādu iemeslu dēļ, to viņš nezinot. Viņš tomēr esot griezies šo apcietināto mācītāju dēļ pie ministru padomes priekšsēdētāja, lai paātrinātu viņu lietas izmeklēšanu un lūgtu viņu attaisnošanu. Tā kā mācītāju skaits esot visai mazs, tad biedrs Lācis esot devis viņam zināmas cerības.

Kopš tās intervijas pagājuši jau vairāki gadi. Mēs neesam dzirdējuši par atsvabināšanu, bet jauniem arestiem un deportācijām. Šis pats pārskats rāda arī tik daudz mirušus. Būtu ļoti nozīmīgi savākt tuvāku apstākļu raksturojumus, tādēļ lūdzam nākt talkā. Novērtējumu prasa citi ārzemēs izplatīti informācijas materiāli no "Herder Korrespondenz," "United Press" u.c. ziņu aģentūru publicējumiem.

Šovasar ASV notiek vispasaules kristīgo baznīcu lielā konference (Evanstonā, aiz Čikāgas). Būtu labi, ja mūsu rīcībā būtu arī visjaunākais.